

Надочинає 1-к
Міністерство освіти і науки України
Науково-методичний центр вищої освіти

Вит
06.09.2005

СОЦІОЛОГІЯ

Навчальна програма
для вищих навчальних закладів
I – II рівнів акредитації

Київ
2005

СОЦІОЛОГІЯ. Навчальна програма для вищих навчальних закладів I – II рівнів акредитації

Укладачі:

Лутак Н.А., голова Дніпропетровського міського методичного об'єднання викладачів суспільних дисциплін, викладач-методист Дніпропетровського транспортно-економічного технікуму;

Кулакова Т.Г., викладач-методист технологічного коледжу Дніпропетровського державного аграрного університету, голова предметної комісії;

Рисіч Л.О., викладач-методист Автотранспортного технікуму Національного гірничого університету;

Воробйова Л.М., викладач вищої категорії Дніпропетровського транспортно-економічного технікуму;

Воронова І.І., викладач першої категорії Дніпропетровського технікуму зварювання та електроніки ім. Е.О. Патона, голова предметної комісії.

Рецензенти: Цимбалюк Н.М., доцент кафедри загальної соціології Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Данилова Т.В., к.філос.наук, викладач Київського коледжу перухомості.

Програма розглянута і схвалена Вченою радою НМЦ вищої освіти Міністерства освіти і науки України та комісією з соціології Науково-методичної ради МОН України (від 16.05.2005р. № 017/96).

Відповідальна за випуск

Оніщенко М.І. – зав.сектором відділу змісту підготовки молодших спеціалістів НМЦ вищої освіти

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма з соціології для вищих навчальних закладів I – II рівнів акредитації складається з орієнтовного тематичного плану, розрахованого на 54 години, основних вимог до знань та умінь студентів, критеріїв оцінювання, списку рекомендованої літератури.

Програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки молодшого спеціаліста з урахуванням специфіки навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах I - II рівнів акредитації, вікової категорії студентів.

Сучасний етап розвитку незалежної суверенної української держави характеризується активним пошуком шляхів удосконалення суспільно-політичної системи, оптимізації соціальних зв'язків на всіх її рівнях. Соціологічним знанням в цьому процесі надається чинне місце. Соціологія стає науковим орієнтиром в усвідомленні людиною сутності соціальних процесів, механізмах та закономірностях їх розгортання, оцінках результатів. Молодь, яка має власну активну життєву позицію, стійкі сформовані моральні цінності, бажання працювати і жити добре має стати свідомим, активним будівником оновленої демократичної правової громадянської України.

Дисципліна «Соціологія» дає можливість ознайомити студентів з суспільством як системним утворенням, розібратися в сутності його структурних елементів, простежити взаємозв'язок між ними. Значна увага приділяється ролі людського потенціалу в суспільстві, проблемам взаємовідносин людини та соціуму, гармонізації цього процесу. Засвоюючи світовий досвід соціології, студент звертається до проблем власного суспільства, з позицій соціологічної науки оцінює причини негативних явищ, виробляє власне ставлення до них і спрямовує зусилля на пошук шляхів удосконалення соціальних відносин.

Курс "Соціології" в системі підготовки молодших спеціалістів повинний сприяти громадянському становленню студентської молоді.

Викладачі навчальних закладів мають право вносити до навчальної програми зміни, які враховують специфіку окремих спеціальностей і націлені на кращу професійну діяльність майбутнього фахівця. Такі зміни не повинні призводити до порушення логіки програми та змісту її тем. Необхідність внесення доповнень до основної програми розглядається на засіданні предметної (циклової) комісії. Навчальна програма затверджується наказом директора навчального закладу.

Програма розрахована на вивчення дисципліни протягом одного семестру. Метод вивчення – лекційно-семінарський. Розділи програми дозволяють застосовувати новітні навчальні технології, зокрема модульно-рейтингову, кредитно-модульну та ін.

Форми підсумкового контролю визначаються навчальним планом.

Оцінювання знань студентів здійснюється за тією шкалою, яка функціонує у навчальному закладі.

Розпорядження № 241/1
 Національної академії ветеринарної
 медицини ім. С.З.Григор'єва

Вхідна № 241/1
 "06" 09 2005 р.

Підпис: *А.В.Томаш*

Основні вимоги до знань та умінь

В процесі вивчення "Соціології" студенти повинні знати:

- загальну характеристику суспільства як цілісної системи та її складових елементів;
- предмет, структуру, функції, принципи, методи, основні категорії та закони соціології як науки;
- особливості становлення соціології як самостійної науки;
- структуру та зміст спеціальних соціологічних теорій;
- послідовність розробки програми соціологічного дослідження;
- основні методи збору, обробки, аналізу результатів соціологічного досліджень;
- шляхи реалізації результатів соціологічних досліджень і соціальних технологій у суспільній практиці;

уміти:

- пояснювати, оцінювати, узагальнювати знання про суспільство в контексті системного підходу з елементами структурно-функціонального аналізу;
- володіти основними соціологічними термінами, користуватися ними під час виступів на семінарах, в дискусіях, диспутах тощо;
- користуватися всіма доступними джерелами знань; самостійно добирати матеріал до реферату, доповіді, самостійної роботи;
- використовувати в роботі засоби масової комунікації, в т. ч. комп'ютерні джерела інформації;
- брати участь в організації та проведенні соціологічних опитувань;
- використовувати на практиці результати соціологічних досліджень при діагностуванні причин соціальних конфліктів в сім'ї, колективі, на виробництві;
- сприяти розв'язанню міжособистісних та трудових конфліктів, виконуючи роль медіатора.

Орієнтовний тематичний план дисципліни «Соціологія»

Назва розділів, тем програми	Кількість годин			
	Всього	Аудиторних		Самостій на робота
		Лекцій-них	Семінар-ських	
Розділ 1. Теоретична соціологія				
Тема 1. Соціологія як наука	4	2		2
Тема 2. Суспільство як соціальна система. Соціальна структура та соціальна стратифікація	8	4	2	2
Тема 3. Соціальні відносини. Конфлікт як прояв соціальних відносин	4	2		2
Тема 4. Соціальні процеси. Особливості етнічних, релігійних процесів в Україні	4	2		2
Разом	20	10	2	8
Розділ 11. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії				
Тема 1. Економічна соціологія. Соціологія менеджменту та праці	4	2		2
Тема 2. Політична соціологія. Соціологія права. Соціологія громадської думки	4	2		2
Тема 3. Соціологія особистості	4	2		2
Тема 4. Соціологія сім'ї. Гендерна соціологія	6	2	2	2
Тема 5. Соціологія гуманітарної сфери	4	2		2
Разом	22	10	2	10
Розділ 111. Методика організації конкретних соціологічних досліджень	12	2	4	6
ВСЬОГО	54	22	8	24

Зміст програми

Розділ I. Теоретична соціологія

Тема 1. Соціологія як наука

Місце і роль соціології в системі суспільствознавства. Предмет і об'єкт соціології. Макро- та мікросоціологічні рівні вивчення суспільства. Функції, принципи, методи, категорії соціології, основні закони соціології. Структура соціологічного знання: теоретична соціологія, спеціальні соціологічні теорії, прикладна соціологія.

Становлення соціології як самостійної науки. Основні етапи і тенденції розвитку соціологічної думки. Загальні положення соціологічних поглядів О. Конта, Г.С. Спенсера, Е. Дюркгейма, М. Вебера, В.Парето.

Зародження соціологічної думки в Україні. Політична соціологія М. Драгоманова. Українська ідея М. Грушевського. Ідея національної держави В. Липинського. Проблеми і досягнення української соціології в умовах розбудови незалежної держави.

Сучасний етап розвитку соціологічної науки. Нові погляди на сутність соціального та новітні соціологічні теорії: "теорія обміну", "раціонального вибору"; символічний інтеракціонізм: "теорія систем"; сучасні теорії фемінізму; постмодерністські соціологічні теорії.

Тема 2. Суспільство як соціальна система.

Соціальна структура та соціальна стратифікація

Зміст поняття "суспільство". Системний підхід до розгляду суспільства в соціології. Загальна характеристика базисних компонентів соціального життя: соціальні процеси, взаємодії, відносини та зміни; соціальні спільноти та соціальні інститути; соціальний зв'язок та контроль. Сутнісні риси суспільства, проблема типологізації суспільств. Характерні особливості і тенденції постіндустріального суспільства.

Поняття соціальної структури суспільства та її складові елементи. Соціальна стратифікація. Тенденції розвитку соціальної мобільності. Соціальні статуси та ролі, шляхи їх набуття. Процес модернізації та стратифікаційні зміни в сучасному українському суспільстві: проблеми та умови їх вирішення.

Соціальна взаємодія, соціальні відносини та соціальний контроль.

Соціальні зміни та соціальні процеси. Природа та типи соціальних рухів. Різновиди соціальних процесів.

Соціальні інститути суспільства: функції та види, процеси інституціоналізації. Соціальні організації: структура та види. Особистість у системі соціальних зв'язків.

Тема 3. Соціальні відносини.

Конфлікт як прояв соціальних відносин

Соціологія конфлікту як галузь соціологічного знання. Поняття "соціальний конфлікт". Причини соціальних конфліктів, їх класифікація, механізм, структура та функції. Соціальний конфлікт в фундаментальних

теоріях М. Вебера, Г. Зіммеля, К. Маркса. Проблеми соціології конфлікту в дослідженнях сучасних вчених: Л. Козера, Р. Дарендорфа, К.- Е. Болдуїнга. Прогнозування та попередження конфліктів Стратегія виходу з конфлікту; медіація. Медіаторство: офіційне та неофіційне. Ролі медіаторів. Шляхи гармонізації суспільних відносин в українському суспільстві.

Тема 4. Соціальні процеси. Особливості етнічних, релігійних процесів в Україні

Соціальні процеси як соціологічна категорія. Особливості розвитку та перебігу соціальних процесів в сучасному світі. Місце етносоціології в структурі соціологічного знання. Поняття етносу та основні етапи його розвитку. Теорія етногенезу Л.Гумільова. Сучасні етнічні процеси: інтеграція, консолідація, асиміляція, сегрегація. Націоналізм як соціальне явище. Особливості проявів сепаратизму та тероризму, етнічно-релігійний екстремізм. Соціологічні концепції релігії. Функції релігії як соціального інституту суспільства. Тенденції розвитку релігійних процесів в українському суспільстві.

Розділ II. Спеціальні та галузі соціологічні теорії

Тема 1. Економічна соціологія.

Соціологія менеджменту та праці

Особливості розвитку економічної сфери українського суспільства. Об'єкт та предмет економічної соціології. Сутність понять: "економічні свідомість, інтерес, поведінка"; "власність". Соціальні функції економіки.

Поняття предмета соціології праці та управління. Основні категоріальні характеристики праці: "характер праці", її "зміст; умови", "види", "організація". Суб'єктивні оцінки сфери праці: "мотивація", "ставлення" до праці; "задоволеність умовами праці", її "стимулювання"; "трудова адаптація"; "соціально-психологічний клімат в колективі". Принципи управління соціальними процесами. Особистість сучасного керівника та методи підвищення ефективності його праці та взаємодії з трудовим колективом. Соціальні технології та їх роль у розвитку трудового колективу.

Застосування менеджерських методів і засобів праці.

Тема 2. Політична соціологія. Соціологія права.

Соціологія громадської думки

Політика як особливий вид соціального регулювання. Предмет соціології політики. Політична система суспільства; її структура, функції, принципи стратифікації. Легітимність політичної влади в суспільстві та її ознаки. Громадянське суспільство: сутність ідеї та перспективи його формування в Україні. Електоральні теорії в соціології політики: теорія "раціонального вибору", "політичного поля", соціологічна та соціально-психологічна концепції.

Громадська думка як оцінюючий фактор соціально-політичного рівня розвитку суспільства. Функції та канали висловлювання громадської думки. Засоби масової комунікації. Функції масової комунікації. Вплив засобів масової комунікації на формування громадської думки, політичну свідомість та

культуру.

Предмет, проблематика, структура і функції соціології права. Соціальна природа правомірної та протиправної поведінки. Механізми соціальної дії та реалізації права в процесі розбудови громадянського суспільства в Україні.

Тема 3. Соціологія особистості

Особистість як об'єкт та суб'єкт соціальних відносин. Предмет соціології особистості. Соціальна структура та типологія особистості. Сутність процесу соціалізації: етапи (первинна, вторинна), компоненти (освіта, виховання) та фази (соціальна адаптація, інтеріоризація). Соціальним статус особистості, соціальна роль. Соціальна поведінка та фактори її формування. Потреби та інтереси особи як відображення суспільних відносин. Соціальні програми виховання.

Молодь як специфічна соціально-демографічна спільнота. Молодіжна субкультура. Процес інтеграції молоді в суспільні структури. Причини девіантної поведінки молодих людей та соціальна корекція цього стану. Організація вільного часу молоді в українському суспільстві як один із шляхів попередження, подолання явищ десоціалізації особистості.

Тема 4. Соціологія сім'ї.

Гендерна соціологія

Поняття про предмет соціології сім'ї та гендерної соціології. Співвідношення понять "стать" та "гендер". Основні положення гендерної соціології; проблеми гендерної соціалізації; гендерні ідеали, стереотипи та тенденції до їх змінювання в сучасному суспільстві.

Сім'я та шлюб як соціальні інститути. Структура, функції сучасної сім'ї. Типологія сім'ї. Причини сімейних конфліктів як предмет соціологічних досліджень. Підготовка молоді до створення сім'ї, зміцнення її стабільності як стратегічні суспільні завдання українського соціуму. Сутність демографічної політики. Демографічна ситуація в Україні.

Тема 5. Соціологія гуманітарної сфери

Соціологія гуманітарної сфери та її складові. Поняття культури в соціології. Види культури. Культура як якість суспільного життя. Форми культури та їх взаємодія. Соціальні функції культури; її структурні елементи: мова, традиції, норми, цінності, обряди, знання, переконання. Акультураційні стратегії в сучасному світі. Стан освіти та науки як якісний показник рівня розвитку культури та суспільства. Соціологія освіти: об'єкт, предмет, соціальні функції. Основні тенденції розвитку освіти в світі Болонського процесу.

Наука як особливе соціальне явище. Соціальні функції науки. Науковий прогрес та його соціальні наслідки. Політичні, економічні та соціальні фактори розвитку наукового потенціалу України.

Розділ III. Методика організації конкретних соціологічних досліджень

Особливості підготовки та проведення конкретно-соціологічних досліджень. Головні етапи розробки програми соціологічного дослідження та її компоненти. Вибірка в соціологічному дослідженні.

Основні методи конкретно-соціологічних досліджень. Опитувальні методи збору соціологічної інформації. Види опитувань: анкетування, інтерв'ю, соціометричне опитування. Спостереження та його види. Експериментальні методи в соціології.

Технологія обробки та аналізу емпіричних даних. Процедура інтерпретації результатів соціологічних досліджень. Комп'ютерні програми обробки соціологічної інформації. Підготовка практичних рекомендацій.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Оцінювання результатів навчальної діяльності студентів здійснюється на основі стандартних вимог до знань та вмінь молодших спеціалістів, які отримали освіту в навчальних закладах I - II рівнів акредитації.

Відмінно – студент вільно і творчо володіє матеріалом, визначеним програмою, має діалектичне мислення; аргументовано, науково аналізує соціологічні процеси. Вміє використовувати різноманітні джерела знань, систематично поповнює знання, вміє застосовувати знання соціологічних досліджень при вирішенні професійних питань, подолання конфліктних ситуацій. Уміє вдаватися до діалогу, доводити власну громадську та світоглядну позицію. Виконав 100% обсягу самостійної роботи. Брав участь у конференціях, семінарах, олімпіадах, в проведенні конкретних соціологічних дослідженнях. За підсумками тестування правильно відповідає на 90 -100 % питань.

Добре - студент добре володіє матеріалом, але має незначні ускладнення при відповіді; потребує незначної допомоги викладача при виборі напрямку відповіді та допускає незначні помилки, неточна аргументація; оцінювання соціологічних досліджень більш емоційне ніж наукове. Має незначні труднощі при діалоговій бесіді і доказах власної думки. Виконав 100% обсягу самостійної роботи. За підсумками тестування правильно відповідає на 70-89 % питань.

Задовільно - студент користується лише окремими знаннями дисципліни, порушує логіку відповіді, відповідь недостатньо самостійна, допускаються суттєві помилки в знаннях та поясненні питань дисципліни; оцінювання соціологічних досліджень лише емоційне; викладач постійно коректує відповідь студента, мова спрощена. Студенту важко підтримувати бесіду, не вистачає доказів для обґрунтування власного погляду. Виконав не менше 70% обсягу самостійної роботи. За підсумками тестування правильно відповідає на 50-69 % питань.

Незадовільно - студент не володіє необхідними знаннями, не володіє практичними навичками дисципліни. Виконав менш 50 % обсягу самостійної роботи або зовсім не виконав самостійної роботи. За підсумками тестування правильно відповідає на 0 - 49% питань.

Список рекомендованої основної літератури

- Лукашевич М.Й. Соціологія. Загальний курс. Підручник –К,2004
 Максєв С.О. Соціологія. Навчальний посібник.-К, 2003
 Некрасов А.И. Социология. Учебное пособие.- Х.,2004
 Зборовский Г.Е. Прикладная социология. Учебное пособие для вузов.- М., 2004
 Немировский В.Г. Общая социология. Учебное пособие для вузов.-2004
 Осипова Н.П. Соціологія. Навчальний посібник - Юрінком, 2003.
 Павличенко П.П., Литвиненко Д.А. Соціологія: Навч. посібник.- К, 2000
 Піча В.М. Соціологія. Загальний курс - Новий світ, 2004
 Пилипенко В.С., Вишняк О.І., Куценко О.Д. та ін. Спеціальні та галузеві соціології - К, 2004
 Сірий Є.В. Соціологія - К., 2004
 Соціологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В.Г.Городяненка.- К., 2003
 Социология в аудитории: искусство коммуникации: Научно-методическое пособие для преподавателей – Х. Изд.центр Харьк.нац.ун-та В.Н. Каразина, 2004
 Социология семьи. Частично аннотированный библиографический указатель литературы за 1980-2000 годы / Отв.ред. В.Г.Городяненко, Днепропетровск: ДНУ, 2001
 Галкина Т.П. Социология управления: от группы к команде: Учеб.пособие – М.: Финансы и статистика, 2003.
 Гречин А.С. Социология правового сознания: Учеб.пособие для вузов – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001
 Григорьев С.И., Гусякова Л.Г. Социология для социальной работы: Учебное пособие для студентов вузов и практических работников. 2-е изд., доп., перераб. – М.: Изд.Дом МАГИСТР – ПРЕСС, 2002
 Лукашевич Н.П. Социология труда: Учеб.пособие – К.: МАУП, 2001.

Список додаткової літератури

- Білоус В.С. Соціологія у визначеннях, поясненнях, схемах, таблицях. навчальний посібник - КНЭУ, 2002.
 Волович В.І., Андрущенко В.П. Соціологія: короткий енциклопедичний словник - К,1999.
 Горбатенко В.П. Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть. Монографія - К., 1999.

- Кравченко А.И. Социология в вопросах и ответах. - Проспект, 2003.
 Піча В.М. Соціологія: терміни, поняття, персоналії. Словник-довідник.- Новий світ, 2003.
 Практикум з соціології. Посібник. Колектив авторів - Новий світ, 2004.
 Соціологія: короткий енциклопедичний словник. Укладач В.І. Волович та ін. - К.,1998.
 Социология молодежи. Частично аннотированный библиографический указатель литературы за 1980-2000 годы /Отв.ред. В.Г. Городяненко.. – Днепропетровск: ДНУ, 2001
 Журнали: Соціологія: теорія, методи, маркетинг.- 2005 №1
 СОЦИС – 2005 №№ 1, 2.